

ning av fragmentet finnes icke; det har tydligen tidigt fallit i glömska och har icke heller senare kunnat uppsåras.

Inskrift (enligt Bureus):

... auk · abtir · stur ...
 5 10

... ok æftir Styr(biorn?) ...

»... och efter Styr(björn?) ...»

Det är givet, att runföljden 9—12 **stur** utgör ett namn eller snarast början av ett namn. Det enda i runinskrifterna vanliga namnet på *Styr*- är som bekant *Styrbiorn*; om detta namn se Sö 339, där dock belägget från U 727 Tängby, Löts sn skall utgå. Det osammansatta namnet *Styrr* har däremot i vårt land varit mycket ovanligt; det finnes endast två säkra belägg från runinskrifterna. Ett av dessa belägg är emellertid från Bälinge härad; se U 1067.

Om ytterligare en runsten, som numera finnes vid Sundbro, men som ursprungligen har stått vid Forkarby, se U 1080.

1102. Svista, Bälinge sn.

Litteratur: B 456, L 143. J. Bureus, Fa 6 s. 106 n:r 228 (Bureus' egen uppteckning), s. 211 n:r 226 (Rhezelius), Fa 5 n:r 62, Fa 1 s. 16, Ff 6 n:r 27; J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 75, Fl 1 n:r 67; Ransakningarna 1667-84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 24; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 299; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1864 (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 236; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 115.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fa 10:1), teckning (i Fl 1); Bureus, kopparstick (i Ff 6); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 456).

Denna sedan länge försvunna runsten fanns enligt Bureus (i Fa 6) i »Bäling sunan Swiestadh widh Almund wägen». (Bureus gjorde sin undersökning av inskriften »7¹/₄ pom. 27 Maj 1629».) Ff 6: »Swiestadh Sunnan Stående.» — Rhezelius (i Fa 6): »J Swiesta i gärdet»; Fa 10:1: »Bäling Sochn Widh Swistadh»; Fl 1: »Bäling Sochn, Vthi Swiesta gärdet sunnan byen.» — *Ransakningarna*: »Swijstad i Södre gierdet en stehn påskrifwen.»¹ — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Swista i Bälینگz sochn» (B 456: »Suista»; L 143: »Svistad»). — O. Celsius, som granskade inskriften den 18 maj 1726, anger stenens plats endast såsom »Swijestad i Bäling». Efter Celsius' besök försvann runstenen. Dybeck nedlade tydligen en avsevärd möda på att uppsåra U 1102 och 1103. I reseberättelsen för år 1864 skriver han: »Fem särskilda gånger besöktes Svistad... för tvänne der fordom befintlige runstenars tillrättaskaffande; men förgäfves. En 80-årig i byn född fjerdingsman hade hvarken sett eller hört dem omtalas. Om en midt på en bergshöjd norr om byn stående bautasten berättade gubben åtskilligt och lemnade mig två i slutningen af samma höjd funna stenyxor.»² I *UFT* meddelas, att stenen »eftersöktes förgäfves 1856 af C. F. Säve».

Höjd omkring 2,10 m., framsidans bredd omkring 1 m.

¹ Om andra fornminnen vid Svista lämnas i samma källa följande uppgifter: »Item Ättebackar eller griffter uthi Sitte-bärgzängen. Nock enn stehn weed barn spiället, uthi hwilcken finness ett sätthe uthugget, som en människia der suddet hafwer, berättass der penningar lagde wahra af dem, som rummet besichtigat hafwa.» Samma uppgifter, praktiskt taget ordagrant återgivna, finnas i Palmskiöldska samlingen (Palmsk. 274, s. 657, UUB).

² Också andra fornminnen vid Svista omtalas i reseberättelsen: »Grafkullarna i ängen vester ut från byn och nära sockenvägen som leder till Erentuna äro märkvärdiga för deras låga belägenhet, och borde åtminstone en eller annan af dem undersökas. Flere hundrade sådane kullar lära för 15-16 år sedan gått förlorade vid de odlingar, hvilka Kammarjunkaren v. Engeström lätit verkställa i hagarne vid Kiplingeberg och annorstädes.»

Fig. 377. U 1102. Svista, Bälunge sn.
Efter teckning av Rhezelius i F a 10: 1.

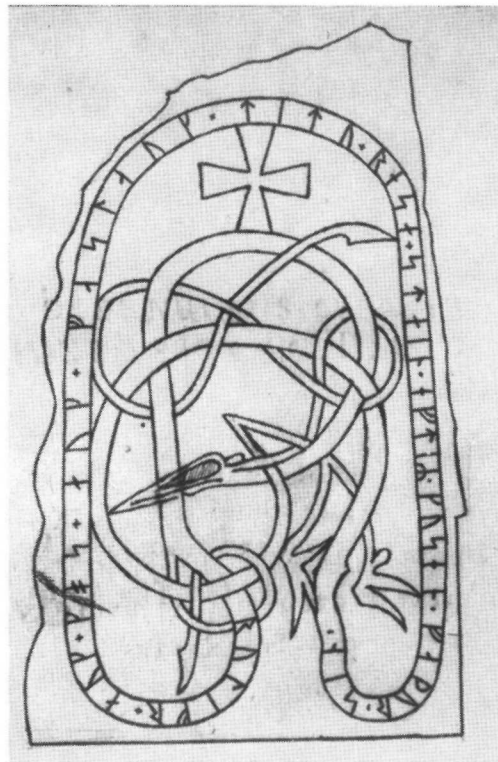

Fig. 378. U 1102. Svista, Bälunge sn.
Efter teckning av Rhezelius i F 11.

Inskrift (enligt B 456):

rulifr × auk + gos + auk + faslauk × litu × risa · stain · eftir + kustin × fapur × sin · stuopkel +
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
bap · opyaken akua
 65 70 75

Rolæifr ok Gas ok Fastlaug letu ræisa stæin æftir Guðstæin, faður sinn. Stodkell bað Oþragin haggva.

»Rolev och Gås och Fastlög läto resa stenen efter Gudsten, sin fader. Stodkell bad Otvagen hugga.»

Till läsningen: Bureus (i F a 6) har icke observerat runföljden 55–76, som har stått på stenens högra smalsida: **rolifr · auk · kos + auk · faslauk · litu · resa · stain · eftir · kustin · fapur · sin +**. Rhezelius gör sig i F a 6 skyldig till samma förbiseende som Bureus: **rulifr + auk + kos + auk + faslauk + litu + resa + stain · eftir · kustin · fapur · sin ·**. (På teckningen i F a 10: 1 är runan 41 stungen: alltså **gusten**). — Den förste som har iakttagit ristningen på stenens högra sida är Hadorph, vilkens läsning här har lagts till grund. (På träsnittet har 46 **n** snarast återgivits som **l**; bst är emellertid i detta fall något lägre än i inskriftens övriga **l**-runor. Att läsningen **n** är den riktiga framgår av samtliga andra läsningar.) — Celsius: **rulifr × auk + gos + auk + faslauk + litu + resa · stain · eftir + gusten · fapur · sin ×**. »På andra sidan af samma steen, eller snarare uthan på den ena kanten»: **stuapkil · bap · apuakin · akua**.

Inskriftens första namn *Rolæifr* (*Hroðlæifr*) förekommer säkert styrkt i sex runinskrifter, två sörmäländska (Sö 107 och 200) och fyra uppländska (U 464, 678, 1102 och 1116); jfr Sö 200, där

54–547487. *Upplands runinskrifter*.

Fig. 379. U 1102. Svista, Bälunge sn.
Efter kopparstick av Bureus.

Fig. 380. U 1102. Svista, Bälunge sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 456).

dock belägget från L 165 Berga, Åkerby socken [= U 1069] såsom alltför osäkert bör utgå. — Runföljden 10–12 **gos** återger med all sannolikhet kvinnonamnet *Gas*. Detta namn är eljest endast känt från ytterligare en runinskrift, nämligen Sö 7. Övriga belägg, som ha anförts från inskrifterna, grunda sig på oriktiga läsningar.¹ Detta kvinnonamn motsvaras av det ovanliga men säkert styrkta mansnamnet *Gasi*, 'gåskarl'; om detta och andra fågelnamn nyttjade som personnamn se *Nordisk kultur* 7, s. 45 och 261. — Om kvinnonamnet *Fastlaug*, som är jämförelsevis vanligt i runinskrifterna (ett 10-tal belägg), se U 1140 och där anförd litteratur. — Runföljden 41–46 **kustin** innehåller faderns namn. Detta kan knappast åsyfta något annat än det från fornsv. kända namnet *Gusten*, av ett äldre *Guðstæinn*. U 1102 erbjuder såvitt känt det enda belägget från runinskrifterna; namnet har uppenbarligen varit ovanligt.

Inskriftens avslutande sats, runföljden 55–76, har stått i en slinga på stenens högra smalsida. Om satsens formulering (... *bað* ... *haggra*) se U 1100, där några liknande uttryckssätt vid signerandet av runinskrifter anföras. Namnet på den man, som gav ristaren uppdraget att hugga Svistastenen, skrivs **stuopkel**. Detta återger otvivelaktigt det eljest endast från två runinskrifter, båda uppländska, kända mansnamnet *Stoðkell* (U 524: **stupkihl** och U 952: **stopkil**). Ristaren skriver, enligt den här återgivna läsningen, sitt namn **opyaken**, vilket säkerligen avser mansnamnet *Opvagin*. (Möjligheten, att de två stungna runorna, **y** och **e**, bero på felläsning, bör kanske framhållas; det kan ha varit naturliga fördjupningar i stenytan, som ha uppfattats som huggna. Man bör

¹ Sålunda upptager E. Brate i *Södermanlands runinskrifter*, s. 4, fyra belägg på namnet. Utom på Sö 7 och U 1102 skulle det förekomma på en av Örkestenarna (U 1118) och på U 1028 Lena kyrka. De två senare inskrifterna, U 1118 och 1028, lämna emellertid inga exempel på detta namn. Anledningen till att de ha upptagits är, att Liljegren i *Runurkunder* anför äldre, felaktiga läsningar; se L 177 och L 228.

lägga märke till, att Celsius uppfattar de två runorna som ostungna; han läser **apuakin**.) Om namnet *Opvaginn*, som utom i U 1102 förekommer säkert styrkt i U 1012 och 1119, se U 1012 och *Nordisk kultur* 7, s. 188.

U 1102 är den enda hittills kända runristning, som Otvagen har signerat. Hans stil erinrar om Öpirs, men det är icke möjligt att närmare uttala sig om hans ristaregenskaper, eftersom originalet har gått förlorat. E. Brate framhåller (i *Svenska runristare*, 1925) som utmärkande för Otvagens ornamentik »den skarpa vinkeln på slingan och ringar av ormens hals och stjärt».

1103. Svista, Bälinge sn.

Litteratur: B 450, L 144. J. Bureus, Fa 6 s. 149 n:r 255 (Bureus' egen uppteckning), s. 211 n:r 227 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 63, Fa 1 s. 16, Fa 10: 2 n:r 61 b, Ff 6 n:r 28; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 68; O. Verelius, *Manuductio ad runographiam scandinavica* (1675), s. 52; *Ransakningarna 1667–84*; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 25; P. Dijkman, *Historiske Anmærkninger* (1723), s. 79 f.; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 195; R. Dybeck, *Reseberättelse för år 1864* (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 236.

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6), återgivet i Verelius a.a.; Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 450).

Denna stora runristning på ett jordfast block, som i likhet med den andra runinskriften från Svista (1102) sedan länge är försvunnen, fanns enligt Bureus (i Fa 6) »J Swiestad i Bäling när norre byn». Rhezelius (i Fa 6): »Der Sammestädes», alltså »J Swiesta i gärdet». Fa 10: 2: »Sunnan Swidiestad i Bäling. S.» Bureus anger vid sidan av sin teckning, att ristningen är »liggiande»; dessutom uppger han tidpunkten för undersökningen: »1636 3 Aug 3 p.» Ff 6: »Swiestadh Den liggande med wende Runor» (samma uppgift finnes i Fa 5). Ovan teckningen i Fl 1 finnes följande platsuppgift: »Bäling Sochn. I Swista gärdet är och denna häll.» I teckningens högra kant lämnas uppgiften, att »Detta är opp»; i dess vänstra kant står: »Detta är neder widh Jorden.» — Om uppgifterna i *Ransakningarna* se U 1102. — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Swiestad i Bäling sochn kulliggande med wänderuner» (B 450: »Swiestad kulliggande

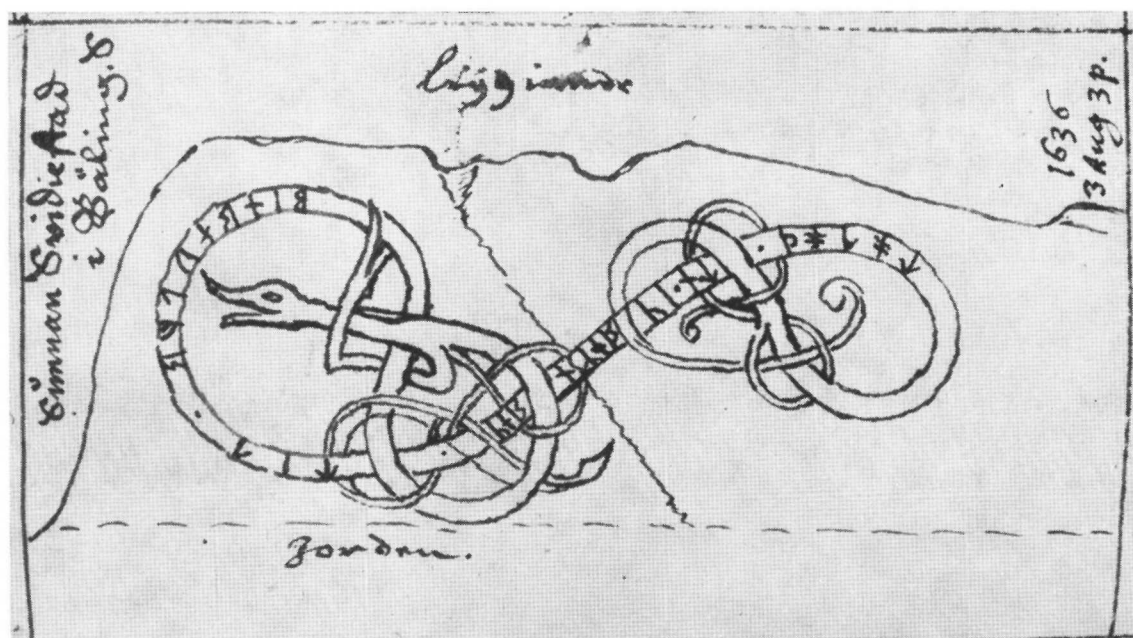

Fig. 381. U 1103. Svista, Bälinge sn. Efter teckning av Bureus.